

Ενότητα 1

Ένα ακόμα σκαλί...

Ο Σεπτέμβρης

Αλφαβητική σειρά

Στα λεξικά, στις εγκυκλοπαίδειες, στις ατζέντες, στους καταλόγους κ.α. οι λέξεις δε γράφονται τυχαία αλλά κατ' αλφαβητική σειρά. Πρώτα γράφονται οι λέξεις που αρχίζουν από άλφα, μετά αυτές που αρχίζουν από βήτα κλπ.

π.χ. αρχίζω, βόδι, γάτα, δάσος

Οι λέξεις που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα γράφονται πάλι κατ' αλφαβητική σειρά. Αυτή τη φορά όμως λαμβάνουμε υπόψη το δεύτερο γράμμα των λέξεων.

π.χ. κάτω, κεράσι, κλήμα, κότα, κύμα

Εάν και το δεύτερο γράμμα των λέξεων είναι ίδιο, τότε κοιτάζουμε το τρίτο γράμμα, το τέταρτο κλπ.

π.χ. γαβγίζω, γάζα, γάλα, γάμος, γάτα

ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΕΠΟΧΕΣ - ΜΗΝΕΣ

 Φθινόπωρο	 Χειμώνας	 Άνοιξη	 Φθινόπωρο
 Σεπτέμβριος	 Δεκέμβριος	 Μάρτιος	 Σεπτέμβριος
 Οκτώβριος	 Ιανουάριος	 Απρίλιος	 Οκτώβριος
 Νοέμβριος	 Φεβρουάριος	 Μάιος	 Νοέμβριος

elenimamanou.blogspot.com

elenimamanou.blogspot.com

elenimamanou.blogspot.com

elenimamanou.blogspot.com

Αναμνήσεις του καλοκαιριού

Τα μέρη του λόγου

Οι λέξεις της ελληνικής γλώσσας χωρίζονται σε δέκα είδη, που λέγονται μέρη του λόγου. Τα μέρη του λόγου είναι τα εξής:

1. άρθρο	6. μετοχή
2. ουσιαστικό	7. επίρρημα
3. επίθετο	8. πρόθεση
4. αντωνυμία	9. σύνδεσμος
5. ρήμα	10. επιφώνημα

Κλιτά και άκλιτα μέρη του λόγου

Τα μέρη του λόγου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα κλιτά και στα άκλιτα.

Τα μέρη του λόγου που κλίνονται, δηλαδή αλλάζουν μορφή μέσα στο λόγο ανάλογα με τη χρήση τους λέγονται κλιτά. Τα κλιτά μέρη του λόγου είναι τα ακόλουθα:

- άρθρο (η, της, την, οι κλπ.)
- ουσιαστικό (τραπέζι, τραπέζιού, τραπέζια κλπ)
- επίθετο (σωστός, σωστού, σωστοί κλπ.)
- αντωνυμία (εσύ, εμένα, εσείς)
- ρήμα (τρέχω, τρέχεις, τρέχουμε)
- μετοχή (πετυχημένος, πετυχημένου, πετυχημένοι)

Τα μέρη του λόγου που δεν κλίνονται, δηλαδή χρησιμοποιούνται στο λόγο με την ίδια μορφή πάντοτε, λέγονται άκλιτα. Τα άκλιτα μέρη του λόγου είναι τα εξής:

- επίρρημα (εδώ, έξω, βιαστικά κλπ)
- πρόθεση (κατά, επί, συν κλπ.)
- σύνδεσμος (και, αλλά, επειδή κλπ.)
- επιφώνημα (αχ! Αμάν! Αλίμονο! κλπ.)

Προσοχή!

Άκλιτα είναι επίσης μερικά αριθμητικά επίθετα,
καθώς και οι μετοχές που έχουν κατάληξη -οντας, -ώντας.

Π.χ. πέντε, έξι, επτά
Σπρώχνοντας, κουνώντας

Άρθρο

Μπροστά από τα ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) μπαίνουν συνήθως κάποιες μικρές κλιτές λέξεις, που λέγονται άρθρα. Τα άρθρα δείχνουν το γένος της λέξης την οποία συνοδεύουν.

Τα άρθρα χωρίζονται σε δύο είδη: το οριστικό και το αόριστο

Το οριστικό άρθρο

Το οριστικό άρθρο φανερώνει ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα γνωστό ή ορισμένο (συγκεκριμένο)

Π.χ. Έρχεται ο Στέφανος.

Η κατσίκα βόσκει.

Το μπαλόνι έσκασε.

Το οριστικό άρθρο κλίνεται ως εξής:

Πτώσεις	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	το(ν)	τη(ν)	το	τους	τις	τα
Κλιτική	-	-	-	-	-	-

Τα άρθρα δεν έχουν κλητική !!

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το άρθρο της χρησιμοποιείται για τη γενική του ενικού των θηλυκών, ενώ το άρθρο τις χρησιμοποιείται για την αιτιατική πληθυντικού των θηλυκών.

Π.χ. της βρύσης, τις βρύσες

Το άρθρο τον χρησιμοποιείται για την αιτιατική ενικού των αρσενικών, ενώ το άρθρο των για τη γενική πληθυντικού σε όλα τα γένη.

Π.χ. τον φαρά, των φαράδων, των γυναικών, των αυτοκινήτων

Τα άρθρα τον και την διατηρούν το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

π.χ. τον άνδρα, την αίθουσα, τον κήπο, την μπάλα,

αλλά το χρόνο, τη ζυγαριά

Το αόριστο άρθρο

Το αόριστο άρθρο φανερώνει ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα που είναι άγνωστο και δεν ορίζεται (δεν είναι συγκεκριμένο)

π.χ. Σε ζητάει ένας κύριος.

Αγόρασα μια ωραία τσάντα

Θέλω να αγοράσω ένα λογοτεχνικό βιβλίο.

Το αόριστο άρθρο κλίνεται ως εξής:

Ενικός αριθμός			
Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ονομαστική	ένας	μια	ένα
γενική	ενός	μιας	ενός
αιτιατική	ένα(ν)	μια	ένα
κλητική	-	-	-

Το αόριστο άρθρο δεν έχει κλητική!!!

Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό !!! Γι' αυτό όταν μιλάμε για πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, τα αναφέρουμε χωρίς άρθρο.

π.χ. Έφτιαξε γλυκά.

Έχουμε καλεσμένους στο σπίτι.

Το ένας, μία, ένα είναι αριθμητικό που το χρησιμοποιούμε και για αόριστο άρθρο. Γι' αυτό πρέπει να καταλαβαίνουμε πότε είναι αόριστο άρθρο και πότε είναι αριθμητικό.

π.χ. Συνάντησα ένα φίλο. (αόριστο άρθρο)

Αγόρασα ένα μόνο βιβλίο. (αριθμητικό)

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το αόριστο άρθρο ένας διατηρεί το τελικό -ν στην αιτιατική όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

π.χ. έναν άνθρωπο, έναν κύριο, έναν ψαρά

Ουσιαστικό

Οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπο, ζώο, πράγμα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **ουσιαστικά**. Τα ουσιαστικά ανήκουν στις κλιτές λέξεις.

π.χ. παππούς (πρόσωπο)
άλογο (ζώο)
βιβλίο (πράγμα)

κυνηγητό (ενέργεια)
χαρά (κατάσταση)
εξυπνάδα (ιδιότητα)

Τα ουσιαστικά χωρίζονται σε τρία γένη: αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο

Αρσενικά: ο πατέρας, ο ελέφαντας, ο καφές κλπ.

Θηλυκά: η μητέρα, η μέλισσα, η τσάντα

Ουδέτερα: το σπίτι, το παιδί, το σκυλί

Προσοχή !!!!

Τα ουσιαστικά έχουν το φυσικό του γένος. Ένα ουσιαστικό δεν υπάρχει αυτούσιο και στα τρία γένη όπως γίνεται με το επίθετο. Π.χ. για πολλά ζώα υπάρχει άλλη λέξη για το αρσενικό και άλλη για το θηλυκό (ο τράχος – η γίδα)

Τα ουσιαστικά έχουν ενικό και πληθυντικό αριθμό.

π.χ. ο αθλητής – οι αθλητές

Προσοχή !!!

Υπάρχουν ουσιαστικά που έχουν μόνο ενικό αριθμό όπως κύρια ονόματα Μαρία, Θανάσης αλλά και άλλα όπως : η δικαιοσύνη, η φύση, η νομική, το οξυγόνο κλπ.

Υπάρχουν και άλλα ουσιαστικά που έχουν μόνο πληθυντικό αριθμό όπως: Χριστούγεννα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, κόλαντα κλπ.

Επίθετο

Οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και φανερώνουν την ποιότητα ή την ιδιότητά τους λέγονται **επίθετα**.

π.χ. ο δίκαιος δικαστής
η αυστηρή δασκάλα
το ήσυχο μωρό

Τα επίθετα δεν υπάρχουν μόνα τους στο λόγο, αλλά συνοδεύουν πάντοτε τα ουσιαστικά.

π.χ. Ο **μεγάλος** κήπος.

Τα επίθετα παίρνουν το γένος των ουσιαστικών που τα προσδιορίζουν έτσι έχουν τρία γένη : το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο.

π.χ. ο **καλός** δάσκαλος, η **καλή** γιαγιά, το **καλό** παιδί

Τα επίθετα παίρνουν τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών που προσδιορίζουν.

π.χ. τους **μεγάλους** αριθμούς, τη **σωματική** διάπλαση, του **ακριβού** δώρου

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα επίθετα κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά που έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Μόνο τα επίθετα με αρσενικό σε -ής, -ύς ακολουθούν δική τους κλίση.
π.χ. βαθύς - βαθιά - βαθύ, θαλασσης - θαλασσιά - θαλασσί

Τα επίθετα κατά την κλίση τους διατηρούν τον τόνο στη συλλαβή που τονίζονται στην ονομαστική του αρσενικού.
π.χ. όμορφος, όμορφη, όμορφο
όμορφου, όμορφης, όμορφου
όμορφους, όμορφες, όμορφα κλπ.

Θα σου πω ένα κόλπο για να ξεχωρίζεις εύκολα τα ουσιαστικά από τα επίθετα !!!

Τα επίθετα έχουν πάντα 3 γένη !
Έτσι για να ελέγξεις αν η λέξη είναι επίθετο θα προσπαθείς να βρεις αν έχει 3 γένη.

π.χ. άσχημος και πετσέτα
Σκέφτομαι... ο άσχημος, η άσχημη, το άσχημο,
άρα... είναι επίθετο! Ενώ για τη λέξη πετσέτα δε μπορώ να κάνω το ίδιο ! Κατάλαβες ;

Ρήμα

Οι λέξεις που φανερώνουν ότι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ενεργεί (κάνει κάτι) ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση λέγονται ρήματα.

π.χ. Τα παιδιά παίζουν. (κάνουν κάτι)

Το σπίτι καταστρέφεται. (παθαίνει κάτι)

Ο Αλέξης κοιμάται. (βρίσκεται σε μια κατάσταση)

Υποκείμενο - Αντικείμενο

Η λέξη (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) που απαντά στην ερώτηση «ποιος; ποια; ποιο; ποιαι; ποιες; ποια κάνουν κάτι;» και σε πτώση ονομαστική είναι το υποκείμενο του ρήματος σε μια πρόταση.

π.χ. Ο Γιάννης διαβάζει.
 ↓ ↓
Υποκείμενο Ρήμα
«Τποιος;»

Η λέξη (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) που απαντά στην ερώτηση «Τι; Ποιον; ποια; ποιους; ποιες; ποια;» και είναι σε πτώση αιτιατική είναι το αντικείμενο του ρήματος σε μια πρόταση.

π.χ. Ο Γιάννης διαβάζει το γράμμα.
 ↓ ↓ ↓
Υποκείμενο Ρήμα Αντικείμενο
«Τποιος;» «Τι;»

Ένα ακόμα σκαλί...

Σύνθετες λέξεις με το δι(σ)- και το δυσ-

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις λέξεις που είναι σύνθετες με το δι(σ)- και το δυσ-.

Το αριθμητικό δύο γίνεται δι(σ)- όταν είναι το πρώτο συνθετικό σε μια σύνθετη λέξη και δηλώνει ότι το δεύτερο συνθετικό υπάρχει δύο φορές.

π.χ. δισύλλαβη λέξη (είναι οι λέξη με δύο συλλαβές)

δίκλινο δωμάτιο (είναι το δωμάτιο με δύο κλίνες = κρεβάτια)

Το μόριο δυσ- μπαίνει ως πρώτο συνθετικό σε μια σύνθετη λέξη και δηλώνει τη δυσκολία ή το κακό αποτέλεσμα.

π.χ. δυσκίνητος (αυτός που κινείται δύσκολα)

δυσοσμία (η κακά, δυσάρεστη μυρωδιά)

Ξημερώνει μια νέα μέρα... ώρα για σχολείο

Ενεστώτας – Παρατατικός – Εξακολουθητικός Μέλλοντας της ενεργητικής φωνής

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γινόταν στο παρελθόν συνέχεια, δηλαδή είχε κάποια διάρκεια, είναι σε χρόνο παρατατικό.

π.χ. Όταν ήμουν μικρή, διάβαζα με τη βοήθεια της μαμάς μου.

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γίνεται τώρα, δηλαδή αυτή τη στιγμή που μιλάμε, είναι σε χρόνο ενεστώτα.

π.χ. Τώρα διαβάζω λίγες ώρες.

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνεται στο μέλλον συνέχεια, δηλαδή θα έχει κάποια διάρκεια, είναι σε χρόνο εξακολουθητικό μέλλοντα.

π.χ. Όταν μεγαλώσω, θα διαβάζω μόνη μου.

Ενεργητική φωνή		
Παρατατικός	Ενεστώτας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
διάβαζα	διαβάζω	θα διαβάζω
διάβαζες	διαβάζεις	θα διαβάζεις
διάβαζε	διαβάζει	θα διαβάζει
διαβάζαμε	διαβάζουμε	θα διαβάζουμε
διαβάζατε	διαβάζετε	θα διαβάζετε
διάβαζαν	διαβάζουν	θα διαβάζουν

Αστραδενή

Υποκείμενο – Αντικείμενο βλ. σελ. 12

Τα αποσιωπητικά

Τα αποσιωπητικά (...) είναι τρεις τελείες ή μία δίπλα στην άλλη. Τα χρησιμοποιούμε συνήθως στο τέλος μιας πρότασης για να δείξουμε ότι η πρόταση δεν έχει τελειώσει για διάφορους λόγους: είτε γιατί δε θέλουμε να πούμε τη συνέχεια είτε γιατί μ' αυτό τον τρόπο θέλουμε να εκφράσουμε κάποιο συναίσθημα (π.χ. συγκίνηση) είτε γιατί η συνέχεια της πρότασης είναι αυτονόητη.

π.χ. Δεν ξέρω τι άλλο να πω για να σας ευχαριστήσω...

Και μόνο που το φέρνω στο μυαλό μου...

Μερικές φορές μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε και στη μέση μιας πρότασης αν θέλουμε να διακόψουμε για λίγο το λόγο μας.

π.χ. Ήθελα να σε ρωτήσω... Άσε τα λέμε άλλη φορά.

Αν χρειαστεί να βάλουμε ερωτηματικό ή θαυμαστικό μαζί με αποσιωπητικά στο τέλος μιας πρότασης, τότε τα αποσιωπητικά θα γραφτούν μετά το ερωτηματικό ή το θαυμαστικό. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη παύση στην ανάγνωση.

π.χ. Εγώ δεν ξέρω τίποτα!...

Τα επίθετα

πριν διαβάσεις παρακάτω βλ. σελ 9

Οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και φανερώνουν κάποια χαρακτηριστικά ή κάποιες ιδιότητες τους λέγονται επίθετα.

π.χ. ο πράσινος καναπές
η ξύλινη καρέκλα
το στρογγυλό τραπέζι

Τι φανερώνουν τα παραπάνω επίθετα;

πράσινος – χρώμα
ξύλινη – υλικό
στρογγυλό – σχήμα

Τα επίθετα έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο).

π.χ.

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ο πράσινος	η πράσινη	το πράσινο
ο ξύλινος	η ξύλινη	το ξύλινο
ο στρογγυλός	η στρογγυλή	το στρογγυλό

Τα επίθετα έχουν πάντα το ίδιο γένος, τον ίδιο αριθμό και την ίδια πτώση με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν και κλίνονται όπως τα ουσιαστικά.

π.χ. ο μεγάλος κήπος
η μεγάλη λίμνη
το μεγάλο χωριό

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	ο μεγάλος κήπος	η μεγάλη λίμνη	το μεγάλο χωριό
Γεν.	του μεγάλου κήπου	της μεγάλης λίμνης	του μεγάλου χωριού
Αιτ.	το μεγάλο κήπο	τη μεγάλη λίμνη	το μεγάλο χωριό
Κλητ.	- μεγάλε κήπε	- μεγάλη λίμνη	- μεγάλο χωριό
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οι μεγάλοι κήποι	οι μεγάλες λίμνες	τα μεγάλα χωριά
Γεν.	των μεγάλων κήπων	των μεγάλων λιμνών	των μεγάλων χωριών
Αιτ.	τους μεγάλους κήπους	τις μεγάλες λίμνες	τα μεγάλα χωριά
Κλητ.	- μεγάλοι κήποι	- μεγάλες λίμνες	- μεγάλα χωριά

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα επίθετα που τελειώνουν σε -ινός, -ινή, -ινό και -ινος, -ινη, -ινο γράφονται με γιώτα (ι).
Εξαιρούνται: φτωχινός, σκοτεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός και επικίνδυνος.

